

Yapay Zekâ Temelli Okul Ruh Sağlığı Hizmetleri: Okul Psikolojik Danışmanları Ne Düşünüyor?

Artificial Intelligence-Based School Mental Health Services: What Do School Counselors Think?

Oğuzhan Yıldırım^{*1}, Yalçın Demir², Tuğba Yıldırım³, Tuncay Arslan⁴, Münür Subaşı⁵, Ali Rıza Yılmaz⁶

Öz

Bu çalışmada yapay zekâ temelli okul ruh sağlığı hizmetlerine ilişkin okul psikolojik danışmanlarının düşüncelerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen ile yürütülmüştür. Katılımcılar maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Çeşitli kademe ve okul türlerinde görev yapan farklı deneyim süresi ve mezuniyet düzeyine sahip 45 okul psikolojik danışmanı çalışmaya dâhil edilmiştir. Elde edilen nitel veriler üzerinde tematik analiz aşamaları uygulanmıştır. Katılımcıların çoğunluğunun yapay zekâ araçlarını aktif şekilde kullanmadıkları görülmüştür. Kullanılan araçların başında ise ChatGPT gelmektedir. Tematik analiz sonucunda ise okul psikolojik danışmanlarının yapay zekâ temelli okul ruh sağlığı hizmetlerine yönelik tutumlarını yansıtan beş tema ve ilişkili 24 kategori elde edilmiştir. Psikolojik danışmanlarının yapay zekâ tabanlı okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri; tanımlama, entegrasyon, etki, avantaj ve sınırlılık şeklinde beş tema üzerinde toplanmıştır. Sonuç olarak psikolojik danışmanların yapay zekâyâ ilişkin olumlu ve olumsuz çeşitli görüşlerinin olduğu belirlenmiştir. Ancak yapay zekânın ruh sağlığı hizmetleri bağlamında duygusal yönden yoksun kalacağı görüşü hâkim çıkmıştır. Elde edilen bulgulardan hareketle ruh sağlığı profesyonellerine, araştırmacılara ve yöneticilere öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: psikolojik danışma hizmetleri, yapay zekâ entegrasyonu, tematik analiz, fenomenolojik desen

Abstract

This study aimed to examine the opinions of school psychological counselors regarding artificial intelligence-based school mental health services. The study was conducted using a phenomenological design, one of the qualitative research methods. Participants were selected using a maximum variation sampling method. 45 school psychological counselors with different experience levels and graduation levels working at various levels and types of schools were included in the study. Thematic analysis stages were applied to the obtained qualitative data. It was observed that the majority of the participants did not actively use artificial intelligence tools. ChatGPT was the most frequently used tool. As a result of the thematic analysis, five themes and 24 related categories were obtained. The opinions of school psychological counselors regarding artificial intelligence-based school psychological counseling and guidance services were collected under five themes as definition, integration, impact, advantage and limitation. As a result, it was determined that psychological counselors had various positive and negative opinions regarding artificial intelligence. However, the dominant idea was that artificial intelligence would be emotionally deprived in the context of mental health services. Based on the findings, recommendations were developed for mental health professionals, researchers and administrators.

Keywords: psychological counseling services, artificial intelligence integration, thematic analysis, phenomenological pattern

Başvuru tarihi: 13/02/2025 | Kabul tarihi: 15/12/2025

Araştırma Makalesi / Research Article

Önerilen atf: Yıldırım, O., Demir, Y., Yıldırım, T., Arslan, T., Subaşı, M., & Yılmaz, A. R. (2025). Yapay zekâ temelli okul ruh sağlığı hizmetleri: Okul psikolojik danışmanları ne düşünüyor?. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 712-731. <https://doi.org/10.52826/mcbuefd.1639612>

***Sorumlu yazar:** dr.oguzhanyildirim1@gmail.com

^{*1}Sorumlu yazar: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş, Türkiye

² Milli Eğitim Bakanlığı, Tokat, Türkiye

³ Milli Eğitim Bakanlığı, Kahramanmaraş, Türkiye

⁴ Milli Eğitim Bakanlığı, Tokat, Türkiye

⁵ Milli Eğitim Bakanlığı, Tokat, Türkiye

⁶ Milli Eğitim Bakanlığı, Tokat, Türkiye

Yapay Zekâ Temelli Okul Ruh Sağlığı Hizmetleri: Okul Psikolojik Danışmanları Ne Düşünüyor?

Giriş

Yapay zekâ (YZ) oldukça büyüleyici bir alandır. Yapay olan olgu evrimsel ve biyolojik etkiden ziyade insan yaratıcılığı ve icadının bir ürünü olmasıyla ilgilidir (Fetzer, 1990). Her ne kadar insan icadı olsa da YZ insan ile teknoloji arasında önemli entegrasyon ve koordinasyon sunmaktadır (Korteling vd., 2021). Bir makinenin insan benzeri zekâyâ sahip olup olmadığını belirlemek amacıyla 1940'larda Turing Testi (bknz. Alan Turing) ile YZ'nin temelleri atılmaya başlanmıştır; aynı dönemde, John von Neumann ve diğerleri tarafından bilgisayarların hesaplama gücünü artırılmasıyla zekâ simülasyonunu mümkün kılacak çalışmalar yapılmıştır (Akoğlu, 2024). Böylece YZ, makinelerin elektronik cihazlar kullanarak insanlarla iletişim kurmasını sağlayan teknolojiler olarak tanımlanmıştır (Jiang vd., 2022).

YZ terimi 1956 yılında Dartmouth Konferansı'nda ilk kez kullanılmış ve YZ araştırmaları resmen başlatılmıştır (Dilmaç, 2024). İlk YZ programları 1960-1970 yılları arasında belirli problemlere odaklanan basit programlar ve doğal dil işleme programları şeklinde geliştirilmiştir (Arslan, 2020). 1980'lerin ortalarında, makine öğrenmesi, YZ araştırmalarında daha fazla yer almaya başlamış; özellikle, uzman sistemler ve yapay sinir ağları gibi yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu süreçte YZ uygulamaları ticari alanda daha yaygın hale gelmiştir (Öztemel, 2012). Yirminci yüzyılın sonlarında IBM [International Business Machines]'in geliştirdiği Deep Blue, satranç şampiyonu Garry Kasparov'u yenerek dikkat çekmiş ve bu dönemde YZ geniş bir alanda kullanılmaya başlanmıştır (Hsu vd., 1995; Schaeffer ve Plaat, 1997). Yirmi birinci yüzyıldan itibaren ise derin öğrenme ve sinir ağları gibi teknikler, ses tanıma, görüntü işleme ve doğal dil işleme gibi birçok alanda devrim yaratarak yoğun bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır (İnik ve Ülker, 2017).

YZ günümüzde sağlık, eğitim, finans, sanayi ve daha pek çok alanda devrim niteliğinde gelişmelere olanak sağlamaktadır. Özellikle eğitimde, kişiselleştirilmiş öğrenme platformları, otomatik değerlendirme ve sınav sistemleri yoluyla kullanılmaktadır (Arslan, 2020; Clark, 2023; Gao vd., 2024; İşler ve Kılıç, 2021). YZ hayatımızın birçok alanında önemli gelişmeler yaratma potansiyeline sahiptir. Ancak bu teknolojinin etik, hukuki ve toplumsal etkilerinin dikkatle yönetilmesi gerekmektedir. Sürekli gelişen bu alanda sürdürülebilir ve insan merkezli YZ uygulamaları geliştirmek büyük önem taşımaktadır. YZ hızlı ve doğru analizler yapıp zaman ve maliyetten tasarruf ettirerek insan hatalarını minimize etme gibi avantajlara sahipken etik ve gizlilik sorunlarıyla beraber yanlış davranış adaletsizlik sorunları oluşturarak olası kötüye kullanım senaryoları da meydana çıkarabilir (Öztemel, 2020).

YZ'nin işlevsel olarak kullanıldığı alanlardan biri de ruh sağlığı hizmetleridir. YZ çevrimiçi terapiler ve sohbet botları aracılığıyla bireylerin duygusal durumlarını anlamaya ve önerilerde bulunmaya yardımcı olabilir, danışanın metin veya ses girdisinden ruh halini analiz ederek destek sunabilir (Akgöz vd., 2022). YZ terapiye başlamadan önce bireylerin ruh sağlığı durumunu anlamak için özelleştirilmiş anketler ve değerlendirme araçları kullanılabilir (Özdoğan ve Özdemir, 2023). Kriz durumlarından anksiyete, depresyon, yeme bozuklukları, intihar veya kendine zarar verme risklerini belirlemek için bireyin davranışlarını ve konuşmalarını analiz edebilir (Hsu vd., 1995). Yine YZ dil engellerini aşmak ve farklı

kültürlerdeki bireylere ulaşmak için kullanılabilir. Bunun yanı sıra işitme veya görme engelli bireyler için kişiselleştirilmiş danışmanlık çözümleri sunabilir (Uzun ve Arıkan, 2024). Ayrıca YZ'nin anksiyete ve depresyon gibi psikopatolojik semptomların azaltılmasında etkin bir şekilde kullanıldığına ilişkin deneysel çalışmaların da olduğu görülmektedir (Fulmer vd., 2018; Mehta vd., 2021).

YZ çeşitli mental sağlık sorunlarını çözmede etkilidir (Bhatt, 2025). Geleneksel terapilere erişimde zorluk yaşayan bireyler (örneğin, uzak bölgelerde yaşayanlar) için YZ destekli psikolojik danışma uygulamalarının anında erişim sağlama, görece daha düşük maliyetli bir alternatif sunma, insan yanlılığını minimize etme ve bireylerin ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş rehberlik ve destek sunma gibi avantajları olabilir (Damar, 2019; Özdemir ve Barut, 2020; Spyska, 2025; Zeren ve Bulut, 2018). Ancak bunun yanı sıra gerçek yaşamda deneyimlenen empati, duygu paylaşımı ve sıcaklık, "anlaşıldığını hissetme" ihtiyacı, YZ sistemlerinde sınırlı kalabilir (Amanvermez, 2015; Özdemir ve Barut, 2020). Diğer bir sorun ise verilerin gizliliği ve güvenirliliğidir (Zeren ve Bulut, 2018). YZ algoritmalarında önyargı bulunabilir ve bu yanlış değerlendirmelere yol açabilir (Özdemir ve Barut, 2020). Bununla birlikte YZ kimi zaman kötü niyet ile kullanılıp kitlesel yıkıma neden olabilir. Bağımlılık riskini de beraberinde getiren YZ insanların tembelleşmesine ve işsizliğin artmasına neden olabilir (Khanzode ve Sarode, 2020).

YZ psikolojik danışma alanında büyük bir potansiyele sahip olsa da, psikolojik danışmanların yerini tamamen alması beklenmemektedir. Bunun yerine, insan destekli bir yaklaşımın, YZ'nin avantajlarını en iyi şekilde kullanarak ruh sağlığı hizmetlerini daha erişilebilir ve etkili hale getireceği düşünülmektedir (Zeren ve Bulut, 2018). Spyska (2025) tarafından yapılan araştırmada YZ'nin ruh sağlığında önemli bir potansiyeli olsa da gerçek insan etkileşimini içermediği için eksik olabileceği görülmüştür. Ancak bununla beraber YZ destekli geleneksel ruh sağlığı desteğinin önemi de vurgulanmıştır. Bu sonuçlar okul psikolojik danışmanlarının insan etkileşimi içeren yakınlık, içtenlik ve empatik becerilerinin özellikle çocuk ve ergenler için önemli olduğunu ortaya koymaktadır. YZ teknolojisinden destek alan ve etkisini arttıran okul psikolojik danışma faaliyetlerinin ise daha etkili ve verimli olduğu görülmektedir (Su vd., 2024). Buradan hareketle okul psikolojik danışmanlarının YZ hakkında bilgi sahibi olmaları, YZ okuryazarlık düzeylerini geliştirmeleri, YZ'nin avantajlarını kullanırken sınırlılıkların ve belli risklerin bilincinde olmaları kritik önem taşımaktadır. Ancak ulusal alan yazını incelendiğinde mevcut konu ile ilgili araştırmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. YZ'nin eğitim (Yılmaz, 2023), rehberlik ve psikolojik danışmanlık (Canpolat, 2021), kariyer danışmanlığı (Özdoğan ve Özdemir, 2023) ve sağlık (Akalin ve Veranyurt, 2020) alanlarında ele alındığı çalışmalar bulunsa da ulusal alan yazında YZ'nin okul psikolojik danışmanlığı veya okul ruh sağlığı hizmetleri kapsamında spesifik olarak incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda okul psikolojik danışmanlarının YZ hakkındaki görüşleri, tutumları ve deneyimlerini ortaya çıkarmak önemli görülmektedir. Bunu ortaya koyabilmek için ise okul psikolojik danışmanlarının YZ'ye yönelik hazır bulunuşluğunu, YZ kullanım düzeylerini ve YZ'den beklentilerini saptamak gerekmektedir. Buradan hareketle mevcut araştırmada okul psikolojik danışmanlarının YZ tabanlı okul ruh sağlığı hizmetlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma deseni

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerden fenomenolojik (olgubilim) desen ile yürütülmüştür. Bu yöntem katılımcıların bir olgu/fenomene ilişkin görüşlerinin derinlemesine incelenmesine olanak sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Mevcut araştırmada incelenen olgu ise YZ olarak belirlenmiştir. Okul psikolojik danışmanlarının YZ'ye ilişkin görüş, tutum ve düşüncelerinin derinlemesine analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmanın katılımcı grubu Orta Karadeniz Bölgesinin bir ilinde görev yapan okul psikolojik danışmanlarından oluşmuştur. Katılımcılar maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Bu örnekleme yöntemi farklı özelliklere sahip bireylerin araştırmaya dâhil edilerek ilgili duruma ilişkin farklılıkları daha iyi ortaya koymayı amaçlar (Büyüköztürk vd., 2017). Mevcut araştırmada katılımcılarda aranan çeşitlilik özellikleri ise mesleki deneyim, mezuniyet, görev yapılan okul türü ve çalışılan kademe olarak belirlenmiştir. İlgili özelliklerin de içinde olduğu katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Kadın	25	55.6
	Erkek	20	44.4
Yaş	25-30	9	20
	31-34	15	33.3
	35-40	11	24.4
	41-56	10	22.3
Mesleki deneyim	1-9 yıl	13	28.8
	10-19 yıl	24	53.4
	20-36 yıl	8	17.8
Mezuniyet	Lisans mezunu	35	77.8
	Lisansüstü eğitime devam eden	4	8.8
	Lisansüstü mezunu	6	13.4
Görev yapılan kademe	Okul öncesi	3	6.7
	İlkokul	9	20
	Ortaokul	12	26.7
	Lise	19	42.2
	Diğer	2	4.4
Görev yapılan okul türü	Normal/örgün eğitim	32	71.1
	Mesleki eğitim	8	17.8
	Yatılı/taşınmalı eğitim	1	2.2
	İmam hatip lisesi	3	6.6
	Özel eğitim kurumu	1	2.2
Sosyoekonomik düzey	Orta	39	86.7
	Yüksek	6	13.3

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya 25'i kadın 20'si erkek olmak üzere toplamda 45 okul psikolojik danışmanının katıldığı görülmüştür. Bu katılımcıların yaşları 25-56 arasında değişirken mesleki deneyim süreleri 1-36 yıl arasındadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu lisans mezunu iken dördü lisansüstü

eğitime devam etmekte, altısı ise mezun olmuştur. Görev yapılan kademeler arasında en fazla lise kademesi karşımıza çıkarken en az okul öncesi ve diğer kurumların olduğu görülmektedir. Görev yapılan okul türünde ise normal/örgün eğitim veren kurumlarda çalışan okul psikolojik danışmanlarının sayısı en fazla iken yatılı/taşımalı eğitim veren okullardan ve özel eğitim kurumlarından birer okul psikolojik danışmanı araştırmaya dâhil olmuştur. Son olarak sosyoekonomik düzeyini orta algılayan 39 katılımcı varken altısı yüksek olarak algılamaktadır.

Veri toplama aracı

Çalışmada araştırmacıların hepsinin görüşleri alınarak alan yazına dayalı bir şekilde (Canpolat, 2021; Demir-Dülger ve Gümüşeli, 2023; Küçük kara vd., 2024; Uyak vd., 2023) oluşturulan altı soruluk yapılandırılmış form hazırlanmıştır. Formda yer alan sorular okul psikolojik danışmanlık alanında çalışmaları bulunan ve doktora eğitimini tamamlamış bir alan uzmanı tarafından incelenmiştir. Sunulan dönütler doğrultusunda form son haline getirilmiştir. Bu soru formunda demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, mesleki deneyim, görev yapılan kademe, görev yapılan okul türü, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey) de yer almaktadır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan soru formunda yer alan sorular aşağıda sunulmuştur:

- Yapay zekâ hakkında genel olarak ne biliyorsunuz?
- Yapay zekâ araçlarını kullanıyor musunuz? Kullanıyorsanız hangilerini kullanıyorsunuz?
- Yapay zekânın okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik faaliyetleri kapsamında kullanılmasına ilişkin neler düşünüyorsunuz?
- Yapay zekânın öğrenciler üzerindeki etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Mesleğinizi icra ederken yapay zekânın size hangi konularda yardımı olabileceğini düşünüyorsunuz?
- Okul psikolojik danışmanlık faaliyetlerini yürütürken yapay zekânın sizden ne tür farklı özelliklere sahip olduğunu düşünüyorsunuz?

Veri toplama süreci

Araştırmada nitel veri toplamak amacıyla öncelikle araştırmacılar tarafından yapılandırılmış anket formu oluşturulmuştur. Araştırmanın yürütüldüğü ilde bulunan devlet üniversitesinden Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komitesi'nden etik onay (Karar Tarihi: 22.10.2024; Oturum no: 17; Karar Sayısı: 01-43) alınmıştır. Ardından İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınarak veri toplama sürecine geçilmiştir. Google Forms aracılığıyla yürütülen veri toplama süreci katılımcıların ifade ettiği üzere ortalama 15 dakika kadar sürmüştür. Gönüllü katılımcıların yer aldığı araştırmada toplamda 45 okul psikolojik danışmanı yer almıştır.

Veri analiz süreci

Okul psikolojik danışmanlarından elde edilen nitel veriler Braun ve Clarke (2006) tarafından belirtilen tematik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Ayrıca veri analiz sürecinde MAXQDA nitel veri analiz

programından da destek alınmıştır. Bu sayede veri analiz sürecinin güvenilirliğini arttırmak amaçlanmıştır. Nitel veriler ilişkili olma durumlarına ve bağlantılarına göre benzer gruplar altında toplanmıştır. Veriler kod olarak seçilirken, benzer kodların bir araya gelmesiyle oluşan gruplar ise tema olarak belirlenmiştir. Ardından elde edilen tema ve kodlar raporlaştırılmış ve katılımcılara ait alıntılar eşliğinde sunulmuştur. Analiz sürecinde ise Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen kodlayıcılar arası tutarlılık formülü ($[\text{Uyum sayısı}/(\text{Toplam uyum sayısı} + \text{Toplam uyumsuzluk sayısı})]$) kullanılmıştır. Bu formüle göre kodlayıcılar arası tutarlılık (%88) olarak çıkmıştır. Bu katsayı ideal tutarlılık katsayısı olarak kabul edilmektedir.

Bulgular

Katılımcıların YZ kullanma düzeyleri ve kullanılan YZ araçlarına ilişkin tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 2. Yapay zekâ kullanımına ilişkin istatistikler

		n	%
Yapay zekâ kullanımı	Kullanıyorum	19	42.2
	Kullanmıyorum	26	57.8
Kullanılan yapay zekâ araçları	ChatGPT	11	40.7
	Navigasyon	4	14.8
	Canva	4	14.8
	Gemini	3	11.1
	Akıllı ev teknolojisi	2	7.4
	Deeply	2	7.4
	Gamma	1	3.7

Okul psikolojik danışmanlarının YZ araçlarını çoğunlukla kullanmadıkları görülmüştür. Bunun yanında YZ kullanan psikolojik danışmanların çoğunlukla ChatGPT kullandıkları belirlenmiştir. Ardından kullanılan YZ araçları navigasyon, Canva, Gemini, akıllı ev teknolojisi, Deeply ve Gamma şeklinde sıralanmaktadır. Navigasyon, Canva ve akıllı ev teknolojisi gibi uygulamaların doğrudan YZ uygulaması olmadığı ve YZ teknolojilerinden yararlanan uygulamalar olduğu bilinmektedir. Ancak bu yanıtlara ilişkin istatistikler araştırmanın odağında yer almasa da mevcut durum ve farkındalık düzeyini ortaya çıkarmak amacıyla dikkate alınmıştır.

YZ araçlarını kullandığını ifade eden (n=19) katılımcılardan elde edilen nitel veriler üzerinde yapılan tematik analiz sonucu beş tema ve toplamda 24 kategori ortaya çıkmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının YZ'ye ve YZ tabanlı okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri; tanımlama, entegrasyon, etki, avantaj ve sınırlılık şeklinde tema haline getirilmiştir. İlgili tema ve kategoriler Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3. Tematik Analiz Sonucunda Ortaya Çıkan Tema ve Kategoriler

Tema	Kategori	n	%
Tanımlama	İnsan zekâsının taklidi	9	47.4
	Gelişmiş teknoloji	7	36.8
	Bilgisayar yazılımı	3	15.8
Entegrasyon	Test ve test dışı teknikler	7	36.8
	Rehberlik materyali oluşturma	6	31.5
	Kariyer danışmanlığı	2	10.5
	Risk belirleme	1	5.3
	Akademik başarının takibi	1	5.3
	Empati becerisi	1	5.3
	Terapötik sürecin değerlendirilmesi	1	5.3
Etki	Sosyal sorunlar	10	52.6
	Duygusal sorunlar	3	15.8
	Şiddet/Zorbalık	3	15.8
	Bağımlılık	2	10.5
	Gerçeklikten kopma	1	5.3
Avantaj	Kolaylaştırıcı	10	52.6
	Sistematik	5	26.3
	Karar vermeye yardımcı	2	10.5
	Alternatif çözüm	2	10.5
Sınırlılık	Duygusal yoksunluk	12	63.1
	Sosyal yoksunluk	4	21
	Mahremiyet	1	5.3
	Empatik yoksunluk	1	5.3
	Önyargı	1	5.3

Tanımlama teması

Okul psikolojik danışmanlarının YZ'ye ilişkin tanımlamaları insan zekâsının taklidi, gelişmiş teknoloji ve bilgisayar yazılımı şeklinde kategorileştirilmiştir. Buna göre psikolojik danışmanlar YZ'yi insan zekâsına benzetmiş ve ondan esinlendiğini dile getirmiştir. Bunun yanında YZ'yi teknolojinin en üst seviyesinde gören katılımcılar da bulunmaktadır. Son olarak YZ'yi teknik açıdan tanımlayan katılımcılar süreci yazılım ve bilgisayar teknolojisi perspektifinden değerlendirmişlerdir. Katılımcıların YZ tanımlamasına ilişkin alıntılarının bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

“Yapay zekâ insan zekâsını taklit edip belli görevleri yerine getirebilen bir sistemdir.

Tıpkı insanlar gibi öğrenebilme yeteneği vardır.” (K1)

“Bilgisayar aracılığıyla oluşturulmuş insanların yerini alabilen bir yazılım olarak görüyorum.” (K15)

“Bilgisayar sistemlerinin insan beynini çeşitli açılardan taklit edebilme becerisidir yapay zekâ.” (K29)

“Ulaşılabilir teknolojinin günümüzdeki son hali. Kendi kendini geliştiren bir teknoloji ürünü.” (K41)

Entegrasyon teması

Katılımcılar YZ'nin okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine entegre edilmesine yönelik görüşlerini sunmuşlardır. Buna göre katılımcıların çoğunluğu YZ'nin test ve test dışı tekniklerin kullanımı ve rehberlik materyallerinin oluşturulması noktasında önemli işlevlere sahip olduğunu dile getirmişlerdir. Bunun yanında iki katılımcı YZ'nin kariyer danışmanlığında etkin biçimde kullanıldığını düşünmektedir. Birer katılımcı ise okul danışmanlığı ve rehberlik alanında risk belirleme, akademik başarının takibi, empati becerisi ve terapötik sürecin değerlendirilmesi konularında YZ'den destek alınabileceğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların entegrasyon temasına ilişkin alıntılarının ise aşağıda yer verilmiştir:

“Yapay zekâ birey tanıma tekniklerinden oldukça etkin olarak kullanılabilir özellikle okul ortamındaki risklerin belirlenmesinde ve sonuç üretme sistemlerinde ayrıca öğrencinin akademik başarısını takipte etkin olarak kullanılabilir.” (K3)

“Faydalı yayın, broşür, afiş, sunu, bilgi toplama, teknik işlerde kolaylık ve hızlı hazırlama işlevlerinde kullanılır.” (K6)

“Broşür, bülten, sunum ve videolar için kullanışlı ders içerikleri üretilerek öğrencilere rehberlik hizmetinin daha verimli sunulmasını sağlar.” (K16)

“Özellikle meslek tanıtımı ve kariyer gelişimi görsellerinde kullanılabilir diye düşünüyorum.” (K17)

“İnsan duygularını fark etmede ve nasıl tepkiler verebileceklerini önceden tartma konusunda faydası olabilir. Yapılan testlerin hızlı analiz edilmesinde faydalı olabilir. Terapi süreçlerinin hızlı ilerleyip belki de danışmana oturumların yapılandırması için yardımcı olabilir.” (K22)

“Uyguladığımız testlerin analizi olabilir, danışan verilerine göre izlenebilecek yöntem ve teknikler noktasında, pano ve doküman tasarlatma, ısınma oyunları üretme vs.” (K24)

“Okullarda bilgilendirme seminer ve toplantıları yaparken konuların daha ilgi çekici ve etkili aktarımı için argümanlar oluşturulabilir. Ayrıca psikolojik danışmanlar da farklı bakış açıları geliştirebilir.” (K27)

“Her açıdan kullanılıyor. Bazı romantikler empati, duygusal tepki vs konularında yerlerimizin doldurulamayacağını düşünüyor. Bu kendini önemli hissetmek için bulduğumuz bir şey yapay zekâ senden benden daha empatik tepkiler verecek 5-10 yıl sonra. Özellikle mesleki gelişim kariyer planlama konularında ön planda olacak. Eğitsel rehberlik ilk etapta yapay zekânın doldurduğu alanlar olacak.” (K36)

“Terapötik süreci yapılandırmak için işlevsel oluyor. Sunum ve konuşma metinlerinin ana temasını verdikten sonra akıcı bir metin oluşturabiliyor.” (K41)

Etki teması

Katılımcı psikolojik danışmanların YZ'nin neden olabileceği etkilere ilişkin görüşleri genellikle olumsuz olma eğiliminde çıkmıştır. Buna göre YZ'nin sosyal sorunlar, duygusal sorunlar, şiddet/zorbalık, bağımlılık ve gerçeklikten kopma gibi olumsuz etkilere neden olabileceği görüşleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların etki temasına ilişkin alıntılarlarından bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

“Öğrencilerin gerçeklikten hızlıca kopmalarına neden olabildiği için depresyon ve benzeri durumlar görülebilir.” (K5)

“Olumsuz kullanımların zorbalıkla ya da kolaycılıkla sonuçlanabileceğini düşünüyorum.” (K10)

“İnsan insana ilişki kuramayan duygusal zekâsını aktive etmekte zorlanan bir nesil oluşuyor.” (K14)

“Doğrudan insanla iletişim kurmak daha iyidir. Öğrencide anlaşılamadı duygusu yaratabilir.” (K15)

“Yapay zekâ eğer sosyal medya üzerinde kullanılıyorsa bu çocuklar üzerinde ciddi bir olumsuz etkiye sahip zorbalığın şiddetin arttığını olumlu iletişimin azaldığını gözlemliyorum.” (K17)

“Bağımlılık yapıcı bir etkisi var. Kullanımı sınırlı olmalı.” (K32)

“Olumsuz olarak yalnızlaştırabilir ve kişiler arası ilişkilerin gelişmesini geciktirebilir.” (K37)

“Verimli kullanamayan öğrencilerde bağımlılık artırıcı rol oynayacağını düşünüyorum.” (K43)

Avantaj teması

Katılımcılar YZ'nin avantajlarını dört kategoride değerlendirmişlerdir. Buna göre YZ'nin yaşamı ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini kolaylaştırıcı bir rolü olduğu algılanmaktadır. Bunun yanında sistematik bir yapısı bulunduğu hataların minimize olduğuna ilişkin görüşler hâkimdir. Ayrıca bireylerin karar verme süreçlerinde destekleyici bir rolü bulunduğu ifade edilirken alternatif çözüm sunma noktasında da işlevsel olduğu belirtilmiştir. YZ'nin avantajlarına ilişkin psikolojik danışmanların görüşleri aşağıda aktarılmıştır:

“İçerik hazırlama noktasında alternatifli ve hızlı bir süreç yürütebilir.” (K16)

“Karar almada yardımcı olma noktasında oldukça etkin. Plan yaparken çok sistematik ve verileri hızlı işliyor.” (K22)

“Veriler hızlı şekilde organize edilmesi özetlenmesi vb. konularda işe yarayabilir.” (K34)

“Akademik ve eğitsel gelişimi takip edebilir. Randevu verme yapay zekâ üzerinden takip edilebilir. Ön görüşme yapay zekâ ile yapılabilir. Bilgi formları yapay zekâ ile doldurulabilir.” (K36)

“Çok kapsamlı veri analizleri yaparken yardımcı olabilir. Özellikle yoğunluğun, öğrenci sayısının fazla olduğu okullarda kişiye özel öğrenme eksiklerini belirlemek için kullanılabilir.” (K37)

“Yapay zekâ her zaman daha hızlı ve etkili sonuçlara ulaşabilir.” (K39)

Sınırlılık teması

Okul psikolojik danışmanları YZ'nin avantajlarının yanı sıra sınırlılıklarından da bahsetmiştir. Buna göre YZ'nin asla bir psikolojik danışman kadar işlevsel ve faydalı olamayacağını düşünen birçok katılımcının bulunduğu dikkat çekmiştir. Bu görüşün en büyük argümanı ise YZ'nin duygusal ve sosyal açıdan yoksun olmasıyla ilgilidir. Bunun yanı sıra YZ'nin katılımcılar tarafından mahremiyet ve gizliliğe ilişkin güvenilir bir araç olmadığı da düşünülmektedir. Ayrıca katılımcılar YZ'nin empatik açıdan eksik olduğu ve önyargılı bir araç olabileceği endişesini de taşımaktadır. Psikolojik danışmanların YZ'nin sınırlılıklarına ilişkin görüşleri aşağıda sunulmuştur:

“Yüz yüze yapılan faaliyetlerde duygu aktarımı daha kolay olmakta ve anlaşılmaktadır. Yapay zekâ bu anlamda yetersiz kalmaktadır.” (K5)

“Yapay zekâda sosyal iletişim becerileri yok.” (K15)

“Psikolojik danışma becerilerinin birey kadar duygu odaklı kullanacağını düşünmüyorum.” (K21)

“Terapötik ilişki kurmada, yüz yüze iletişimde, öğrenciyle kurulan o sıcak bağı kuramaz.” (K31)

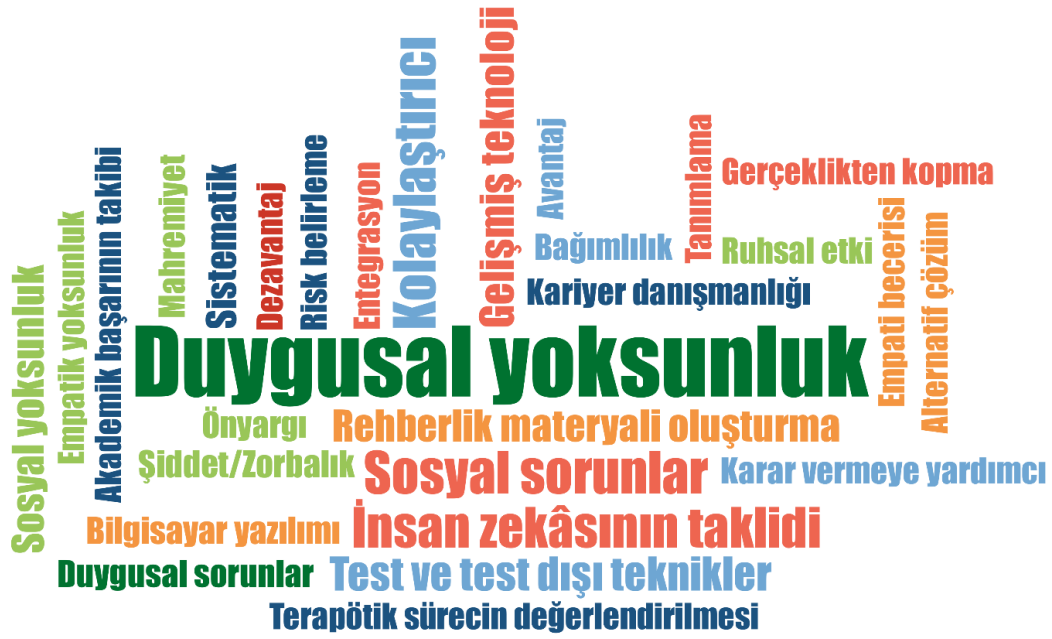
“Ön yargılı ve tek tip bakış açısı sunması dezavantaj olabilir.” (K34)

“Psikolojik danışmanlık genel anlamda sosyal duygusal becerileri ilgilendirdiğinden ve yapay zekânın bu beceriler anlamında zayıf kalacağını düşünüyorum.” (K35)

“Gizlilik noktasında sıkıntılar olabilir.” (K37)

“Duyguları tam olarak anlayamayacak ve danışan bilgi mahremiyeti kalmayacak.” (K39)

“İnsanın en temel olan özelliklerini göz ardı edebilir. Duygular jest ve mimikler, insani ilişkilerde eksiklik.” (K45)

Resim 1. Okul psikolojik danışmanların yapay zekâya ilişkin görüşlerine ait kod bulutu

Resim 1’de yer alan kelime görselleri MAXQDA nitel veri analizi paket programı aracılığıyla psikolojik danışmanların YZ’ya ilişkin görüşleri doğrultusunda oluşturulan tema ve kategorileri temsil etmektedir. Kelime görsellerinin büyüklüğü görüşlerin frekanslarına göre belirlenmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada okul psikolojik danışmanlarının 19’unun YZ araçlarını kullandığı görülürken 26’sının aktif biçimde kullanmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların birçoğunun YZ araçlarını kullanmama nedeni psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanının doğasıyla ilgili olabilir. Nitekim görece yeni sayılabilecek YZ araçlarının rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmet alanını nasıl etkileyeceği henüz netlik kazanmamıştır (Canpolat, 2021). Ancak YZ’nin yakın gelecekte psikolojik danışmanlık alanında ve diğer tüm disiplinlerde aktif olarak rol alacağı öngörülmektedir.

YZ ruh sağlığı alanında terapötik teknik ve yaklaşımlar sunmada önemli fırsatlar sağlamaktadır (Anita vd., 2024). Ping (2024) tarafından yapılan bir araştırmada, YZ teknolojilerinin psikolojik koşulları analiz etmede %90’a yakın bir başarı gösterdiği bulunmuştur. Bu bulgu YZ’nin psikolojik danışmanlık alanındaki büyük potansiyelini ortaya koymuştur. Bunun yanında YZ’nin eğitim, sanayi, sağlık, yargı gibi çeşitli alanlara önemli katkılar sunacak bir teknoloji olarak değerlendirildiği görülmektedir (Singil, 2022). Bu görüşü destekleyen en önemli ifadelerden biri Edward Fredkin’e aittir; “Tarihte üç büyük olay vardır. Bunlardan ilki kâinatın oluşumudur. İkincisi yaşamın başlangıcıdır. Üçüncüsü de yapay zekânın ortaya çıkışıdır.” (Arslan, 2020).

Mevcut araştırmada okul psikolojik danışmanlarının YZ kullanım oranları, YZ araçlarını kullanma düzeyleri ve YZ'ye yönelik olumlu ve olumsuz görüşleri bütüncül bir bakış açısıyla incelenmiştir. Nitekim özellikle ulusal alan yazında okul ruh sağlığı hizmetleri kapsamında YZ'ye yönelik tutum ve görüşlerin incelendiği başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ayrıntılı bir perspektifle ortaya konulan bu sonuçların ilgili alan yazına önemli katkılar sunacağı öngörülmektedir. Katılımcıların kullandığı YZ araçlarına bakıldığında ilk sırada ChatGPT gelirken ardından sırasıyla navigasyon, Canva, Gemini, akıllı ev teknolojisi, Deeply ve Gamma uygulamalarının geldiği görülmüştür. ChatGPT'nin yüksek düzeyde kullanılma potansiyeli bulunmaktadır (Yiğit vd., 2023). İnsan ifadesi metinlere benzer içerikler üretmesi, doğal biçimde iletişim kurması ve büyük bir veri kümesine sahip olması nedeniyle (Kutlucan ve Seferoğlu, 2024) mevcut araştırmada da en sık kullanılan YZ aracı olmuş olabilir. Ayrıca bu araştırmada okul ruh sağlığı hizmetleri perspektifinden YZ kullanım düzeyi incelendiği için ChatGPT'ye daha sık rastlanmış olabilir. Nitekim psikolojik danışmanların gündelik yaşantılarında faydalandığı YZ araçları (navigasyon, akıllı ev teknolojisi vb.) birbirinden farklılık gösterirken mesleki anlamda tercih ettiği YZ araçları farklı olabilir. Psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetleri kapsamında destek almak isteyen okul psikolojik danışmanlarının Gamma, Deeply, Canva gibi farklı içerik üreticisi programlardan ziyade ChatGPT gibi süpervizyon desteği bile sunabilecek mesleki gelişime katkı sunan bir YZ aracından destek almaları daha olası görünmektedir. ChatGPT'nin okul psikolojik danışmanlık hizmetlerinde zihinsel sağlık müdahalesi kapsamında aktif biçimde kullanılabileceği görülmektedir. Ayrıca ChatGPT empatik, samimi ve koşulsuz kabul gibi temel terapötik becerileri kullanarak öğrencilere destek olabilir (Ni ve Cao, 2025). Bunun yanı sıra ChatGPT kariyer rehberliği açısından psikolojik danışmanlara süpervizyon desteği sunma yetisine sahiptir (Cioffi vd., 2025). Okul psikolojik danışmanlık bağlamında tamamlayıcı bir araç olarak görülen ChatGPT verimliliği ve erişilebilirliği artırma potansiyeline de sahiptir. Bununla beraber öğrencilere özel ve uygun öneriler sunabilen ChatGPT sayesinde okul psikolojik danışmanları daha karmaşık ve farklı görevlere vakit ayırabilmektedir (Al-shraifin vd., 2025).

Bu araştırmada YZ tabanlı okul ruh sağlığı hizmetlerine ilişkin okul psikolojik danışmanlarının görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların görüşleri beş tema üzerinde yoğunlaşmıştır. Psikolojik danışmanlar öncelikle YZ'yi tanımlama yoluna gitmişlerdir. Çoğunlukla insan zekâsının bir taklidi olarak görülen YZ gelişmiş teknoloji ve bilgisayar yazılımı biçiminde kavramsallaştırılmıştır. YZ'nin tanımlanmasına ilişkin gelişmiş teknoloji ve bilgisayar yazılımı olma gibi farklı açıklamaların olduğu görülmüştür. Alan yazını incelendiğinde YZ, üst seviye bilişsel beceriler içerisinde yer alan akıl yürütme, problem çözme, anlamlandırma ve genelleme gibi becerilerin bilgisayar tarafından gerçekleştirilebilmesi olarak tanımlanmaktadır (Arslan, 2020). Ancak YZ'nin tanımını tam anlamıyla yapmanın oldukça güç olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Suleimenov ve diğerleri (2020) bu kavramı ortaya koymanın zor olduğunu belirtmektedir. Bunun yanında Abbass (2021) insan yaşamının her alanına dokunacak olan YZ'yi tanımlamaya çalışmanın bile başlı başına önemli bir iş olduğunu dile getirmektedir. Ardından psikolojik danışmanlar YZ araçlarını okul psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerine entegre etme düşüncelerini paylaşmışlardır. Test ve test dışı teknikler, rehberlik materyali oluşturma, kariyer danışmanlığı, risk belirleme, akademik başarının takibi, empati becerisi ve terapötik sürecin değerlendirilmesi gibi faaliyetlerde YZ'nin aktif bir rol oynayabileceği ifade edilmiştir. Benzer şekilde Setiawan ve Sari (2023) okul psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinde YZ temelli uygulamaların büyük bir potansiyele sahip

olduğunu vurgulamıştır. Hatta geliştirilen bir YZ temelli sohbet programının ilkökul öğrencilerinde kaygıyı azalttığı da bulunmuştur (Lee ve Lee, 2023). Bu bağlamda YZ'nin hem bugün hem de gelecekte okul ruh sağlığı hizmetleri kapsamında aktif ve işlevsel olabileceği söylenebilir.

Araştırmanın bir diğer temasında ise psikolojik danışmanlar YZ uygulamalarının avantajlarını ifade etmişlerdir. Kolaylaştırıcı ve sistematik olduğu vurgulanırken karar vermeye yardımcı ve alternatif çözüm bulma noktasında işlevsel olduğu belirtilmiştir. Tüm bunlar YZ temelli ruh sağlığı hizmetlerinin büyük bir potansiyele sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Alan yazınıda da benzer şekilde YZ'nin karar verme ve çözüm sunma konusunda işlevsel olduğu bildirilmektedir (Uzun, 2020). Ayrıca verilerin aranması ve değerlendirmesinde önemli bir güce sahiptir (Gür vd., 2019). Son tema olan sınırlılık temasında ise katılımcılar YZ'nin duygusal ve sosyal yönden eksik kalabileceğini, mahremiyet açısından riskli olabileceğini, empati kurmada zayıf olabileceğini ve önyargılı bir tutum içerisinde davranabileceğini ifade etmişlerdir. Alan yazını incelendiğinde diğer araştırmalardaki katılımcıların da benzer endişelere sahip oldukları görülmektedir. Her ne kadar farklı alanlarda yenilikçi, özgün ve yaratıcı eserler ortaya koysa da YZ'nin duygusal derinlikten ve duygusal bilinçten yoksun olduğu düşünülmektedir (Mutlu, 2024). YZ uygulamalarında etik hususlar, gizlilik endişeleri ve destek duyulan ihtiyaçlar konusunda da bazı problemlerin bulunduğu görülmektedir (Setiawan ve Sari, 2023). Ayrıca YZ'nin anlamsal anlayıştan ve derinlikten yoksun olabileceği de belirtilmektedir (Gao, 2024). YZ'ye kuramsal açıdan bakıldığında evrensel ahlaki yasaları önceleyen ve insanlığın hizmetine yönelik tasarlanması gereken YZ'nin yalnızca mekanizma tarafından kontrol edilmediği aşîkârdır (Karabağ, 2021). Bu bağlamda YZ'ye yönelik tedirginlik yalnızca ilgili mekanizmaya yönelik değil aynı zamanda kullanıcı ve üreticilere yönelik de ortaya çıkmış olabilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlardan hareketle araştırmacılara ve okul psikolojik danışmanlarına yönelik bazı öneriler geliştirilmiştir. Okul psikolojik danışmanlar arasında YZ'yi aktif biçimde kullanmayanların sayısı kullananlardan daha fazladır. Günceli yakalamak, teknolojik gelişmelerden haberdar olmak, mesleki gelişimi desteklemek ve 21.yy becerilerini geliştirmek amacıyla psikolojik danışmanlara yönelik YZ kullanımına ilişkin eğitim programları geliştirilebilir. Ayrıca psikolojik danışmanların işlevsel YZ kullanımlarını arttırabilmek için kariyer, akademik ve sosyal-duygusal psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerine yönelik YZ destekli uygulama ve etkinlikler tasarlanabilir. Bu uygulama ve etkinlikler okullarda psikolojik danışmanlar tarafından öğrenci, veli, öğretmen ve okul yöneticileri ile işbirliği içerisinde aktif biçimde kullanılabilir. Mevcut araştırmada YZ'nin birçok olası sınırlılığına da değinilmiştir. Buradan hareketle YZ tabanlı okul ruh sağlığı hizmetlerinde sosyal, duygusal, empatik yoksunluk, mahremiyet riski ve önyargı gibi sınırlılıklarının daha net ve ayrıntılı biçimde ortaya çıkarılmasına yönelik araştırmalar yürütülebilir. Ayrıca YZ'nin sosyal, duygusal, şiddet/zorbalık, bağımlılık ve gerçeklikten kopma gibi etkileri olabileceği bulgularına ulaşılmıştır. Buradan hareketle YZ'nin öğrencilerin ruhsal gelişimine zarar vermemesi için ne tür proaktif çalışmaların yapılabileceğine ilişkin araştırmalar planlanabilir. Bu tür çalışmalar önleyici ve iyileştirici amaçla YZ'nin okul ruh sağlığı hizmetleri kapsamında etkili ve verimli kullanılmasına yönelik önemli çıktılar sağlayabilir. Bununla birlikte mevcut araştırmada YZ'nin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerine entegrasyonu ve avantajlarına yönelik elde edilen bulgular YZ tabanlı okul ruh sağlığı hizmetleri açısından önemli bir aşama olarak düşünülebilir. Bu avantajlar ve entegrasyon konuları ile ilgili hizmet içi eğitimlerin okul psikolojik

danışmanlara sunulmasıyla YZ'nin okul ruh sağlığı hizmetlerinde daha aktif ve fonksiyonel şekilde rol alması sağlanabilir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın belli sınırlılıkları bulunmaktadır. Mevcut çalışmada ruh sağlığı profesyonellerinden yalnızca okul psikolojik danışmanları üzerinde inceleme gerçekleştirilmiştir. Ancak okul temelli ruh sağlığı hizmetleri kapsamında doğrudan veya dolaylı olarak aktif rol alabilen farklı meslek grupları da bulunmaktadır. Bu sınırlılıktan hareketle gelecekte çocuk hekimlerinin, çocuk psikiyatristlerinin, rehabilitasyon merkezlerinde çalışan uzmanların ve rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapan özel eğitim öğretmenleri ile psikolojik danışmanların da görüş, tutum ve beklentilerinin incelendiği çalışmalar yürütülebilir. Bir diğer sınırlılık ise bu çalışmanın eğitim psikolojisi bağlamında okul temelli hizmetlerle ilişkili olmasıyla ilgilidir. Gelecekteki araştırmalarda YZ temelli sosyal, klinik, gelişim, adli, spor, din, politik ve deneysel psikoloji alt alanlarının da dâhil edileceği araştırmalar tasarlanabilir. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı örnekleme yöntemi ile ilişkilidir. Mevcut çalışmada kullanılan maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde yalnızca mesleki deneyim, mezuniyet, görev yapılan okul türü ve çalışılan kademe değişkenleri ele alınmıştır. Bununla beraber bu çeşitlilikler özellikle mezuniyet, görev yapılan kademe ve okul türü değişkenleri açısından dengeli biçimde atanamamıştır. Buradan hareketle gelecekteki araştırmalarda farklı örnekleme yöntemleri (kritik durum, aykırı, benzeşik, yoğunluk, tipik durum örnekleme yöntemleri vb.) aracılığıyla belirlenen katılımcıların inceleneceği çalışmalar planlanabilir.

Beyanlar

Etik beyan: Araştırma kapsamında araştırma verilerinin toplanmasından önce, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 22/10/2024 tarih ve 01-43 sayılı izin alınmıştır.

Çıkar çatışması: Yazarların çıkar çatışması yoktur.

Veri erişilebilirliği: Veriler, yazarlardan talep üzerine sağlanabilir.

Kaynaklar

- Abbass, H. (2021). What is artificial intelligence?. *IEEE Transactions on Artificial Intelligence*, 2(2), 94-95. <https://doi.org/10.1109/TAI.2021.3096243>
- Akalın, B., & Veranyurt, Ü. (2020). Sağlıkta dijitalleşme ve yapay zekâ. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 2(2), 128-137.
- Akgöz, N., Ülker, S.V., Keskin, R., & Arasan Doğan, İ. (2022). Günümüz ve gelecekteki teknolojinin psikoterapi uygulamalarına etkisi ve etik tartışmalar. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(59), 1840-1848. <http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.66590>
- Akoğlu, C. (2024). Dil, düşünce ve Turing: Davidson'ın makine zekasının sınırlarına ilişkin görüşleri. *Felsefe Dünyası*, 79, 147-164. <https://doi.org/10.58634/felsefedunyasi.1481945>

- Al-shraifin, A., Wardat, Y., AlAli, R. & Al-Saud, K. (2025). Harnessing AI in school counselling: Exploring the potential of ChatGPT for student support. *Educational Process: International Journal*, 18, e2025434. <https://doi.org/10.22521/edupij.2025.18.434>
- Amanvermez, Y. (2015). The comparison of online counseling researches in Turkey and USA. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 186, 966-969. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.159>
- Anita, A. S., Purba, K. N. A., & Ilmi, M. R. B. (2024). The role of artificial intelligence as a tool to help counselors in improving mental health. *BICC Proceedings*, 2, 119-124. <https://doi.org/10.30983/bicc.v1i1.115>
- Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88.
- Bhatt, S. (2025). Digital mental health: Role of artificial intelligence in psychotherapy. *Annals of Neurosciences*, 32(2), 117-127. <https://doi.org/10.1177/09727531231221612>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Canpolat, M. (2021). Psikolojik danışmanlık ve rehberlikte yapay zekâ kullanılabilirliği üzerine bir araştırma. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 1-25.
- Cioffi, V., Ragozzino, O., Mosca, L. L., Moretto, E., Tortora, E., Acocella, A., Montanari, C., Ferrara, A., Crispino, S., Gigante, E., Lommatzsch, A., Pizzimenti, M., Temporin, E., Barlacchi, V., Billi, C., Salonia, G., & Sperandio, R. (2025). Can AI Technologies Support Clinical Supervision? Assessing the Potential of ChatGPT. *Informatics*, 12(1), 29. <https://doi.org/10.3390/informatics12010029>
- Clark, T. M. (2023). Investigating the use of an artificial intelligence chatbot with general chemistry exam questions. *Journal of Chemical Education*, 100(5), 1905-1916.
- Damar, E. (2019). *Çevrimiçi psikolojik danışmaya yönelik danışmanların görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Demir-Dülger, E., & Gümüşeli, A. İ. (2023). Okul müdürleri ve öğretmenlerin eğitimde yapay zekâ kullanılmasına ilişkin görüşleri. *ISPEC International Journal of Social Sciences & Humanities*, 7(1), 133-153. <http://doi.org/10.5281/zenodo.7766578>
- Dilmaç, S. (2024). Yapay zekâ'nın yaratıcılığı üzerine bir tartışma. *Art Vision*, 30(53), 240-252. <https://doi.org/10.32547/artvision.1454216>
- Fetzer, J.H. (1990). What is artificial intelligence?. In: *Artificial intelligence: Its scope and limits. Studies in cognitive systems*, Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-009-1900-6_1
- Fulmer, R., Joerin, A., Gentile, B., Lakerink, L., & Rauws, M. (2018). Using psychological artificial intelligence (Tess) to relieve symptoms of depression and anxiety: randomized controlled trial. *JMIR Mental Health*, 5(4), e9782. <https://doi.org/10.2196/mental.9782>
- Gao, Y. (2024). The impact and application of artificial intelligence technology on mental health counseling services for college students. *Journal of Computational Methods in Sciences and Engineering*, 25(2), 1-18. <https://doi.org/10.1177/14727978241302641>
- Gao, R., Merzdorf, H. E., Anwar, S., Hipwell, M. C., & Srinivasa, A. R. (2024). Automatic assessment of text-based responses in post-secondary education: A systematic review. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 6, 100206. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2024.100206>
- Gür, Y. E., Ayden, C., & Yücel, A. (2019). Yapay zekâ alanındaki gelişmelerin insan kaynakları yönetimine etkisi. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), 137-158.
- Hsu, F.H., Campbell, M.S. & Hoane Jr, A.J. (1995, July). Deep Blue system overview. *Proceedings of the 9th International Conference on Supercomputing*. Univ Politecnica del Catalunya, Barcelona. <https://doi.org/10.1145/224538.224567>
- İnik, Ö. & Ülker, E. (2017). Derin öğrenme ve görüntü analizinde kullanılan derin öğrenme modelleri. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 6(3), 85-104.
- İşler, B. & Kılıç, M. (2021). Eğitimde yapay zekâ kullanımı ve gelişimi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5(1), 1-11.

- Jiang, Y., Li, X., Luo, H., Yin, S., & Kaynak, O. (2022). Quo vadis artificial intelligence?. *Discover Artificial Intelligence*, 2(4), 1-13. <https://doi.org/10.1007/s44163-022-00022-8>
- Karabağ, M. (2021). Ahlaki değerlerin kodlanabilmesi bağlamında yapay zekâ etiğine kuramsal bir bakış. *TRT Akademi*, 6(13), 748-767.
- Khanzode, K. C. A., & Sarode, R. D. (2020). Advantages and disadvantages of artificial intelligence and machine learning: A literature review. *International Journal of Library & Information Science (IJLIS)*, 9(1), 30-36
- Korteling, J. H., van de Boer-Visschedijk, G. C., Blankendaal, R. A., Boonekamp, R. C., & Eikelboom, A. R. (2021). Human-versus artificial intelligence. *Frontiers in Artificial Intelligence*, 4, 622364. <https://doi.org/10.3389/frai.2021.622364>
- Kutlucan, E., & Seferoğlu, S. S. (2024). Eğitimde yapay zekâ kullanımı: ChatGPT'nin KEFE ve PEST analizi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(2), 1059-1083. <https://doi.org/10.37217/tebd.1368821>
- Küçükpara, M. F., Ünal, M., & Sezer, T. (2024). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin yapay zekâya ilişkin görüşleri. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 17-28. <https://doi.org/10.55008/tead.1431142>
- Lee, S., & Lee, J. (2023). Development of artificial intelligence-based counseling chatbot for elementary school students and verification of effectiveness. *Journal of The Korean Association of Information Education*, 27(4), 425-432. <http://dx.doi.org/10.14352/jkaie.2023.27.4.425>
- Mehta, A., Niles, A. N., Vargas, J. H., Marafon, T., Couto, D. D., & Gross, J. J. (2021). Acceptability and effectiveness of artificial intelligence therapy for anxiety and depression (Youper): longitudinal observational study. *Journal of Medical Internet Research*, 23(6), e26771. <https://doi.org/10.2196/26771>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, Sage.
- Mutlu, E. (2024). Yaratıcılığın sınırları: Yapay zekâ yaratıcılığına bir bakış. *Moment Dergi*, 11(2), 422-446. <https://doi.org/10.17572/mj2024.2.422-446>
- Ni, Y., & Cao, Y. (2025). Exploring ChatGPT's capabilities, stability, potential and risks in conducting psychological counseling through simulations in school counseling. *Mental Health and Digital Technologies* 2(3): 213-239. <https://doi.org/10.1108/MHDT-02-2025-0013>
- Özdemir, M. B. & Barut, Y. (2020). Psikolojik danışma uygulamalarında post modern bakış açısı: Çevrimiçi psikolojik danışma. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(3), 192-199. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.20.03.24>
- Özdoğan, H. K., & Karacan Özdemir, N. (2023). 21. yüzyılda kariyer psikolojik danışmanlığı ve yapay zeka uygulamaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 2127-2152. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1326692>
- Öztemel, E. (2012). *Yapay sinir ağları*. Papatya Yayıncılık.
- Öztemel, E. (2020). Yapay zekâ ve insanlığın geleceği. *Bilişim Teknolojileri ve İletişim: Birey ve Toplum Güvenliği*, 95-112.
- Ping, Y. (2024). Experience in psychological counseling supported by artificial intelligence technology. *Technology and Health Care*, 32(6), 3871-3888. <https://doi.org/10.3233/THC-230809>
- Schaeffer, J. & Plaat, A. (1997). Kasparov versus deep blue: The rematch. *ICCA Journal*, 20(2), 95-101. <https://doi.org/10.3233/ICG-1997-20209>
- Setiawan, M. A., & Sari, N. P. (2023, December). *Exploring the potential utilization of artificial intelligence to support the implementation of guidance and counseling in Indonesian schools*. In 2nd Semarang International Conference on Counseling and Educational Psychology (SICCEP 2023) (pp. 120-129). Atlantis Press.
- Singil, N. (2022). Yapay zekâ ve insan hakları. *Public and Private International Law Bulletin*, 42(1), 121-158. <https://doi.org/10.26650/ppil.2022.42.1.970856>
- Spytska, L. (2025). The use of artificial intelligence in psychotherapy: development of intelligent therapeutic systems. *BMC Psychology*, 13(175), 1-12. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02491-9>

- Su, S. W., Hung, C. H., Chen, L. X., & Yuan, S. M. (2024). Development of an AI-based system to enhance school counseling models for Asian elementary students with emotional disorders. *IEEE Access*, 12, 159121-159136. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2024.3483456>
- Suleimenov, I. E., Vitulyova, Y. S., Bakirov, A. S., & Gabrielyan, O. A. (2020, April). *Artificial intelligence: What is it?*. In Proceedings of the 2020 6th International Conference on Computer and Technology Applications (pp. 22-25). <https://doi.org/10.1145/3397125.3397141>
- Uyak, S., Uyak, S. G., Ürey, D., Keskin, Ö., Aymaz, A., & Aydın, İ. (2023). Okul öncesi eğitim kurumlarında yapay zekâ uygulamaları: Yönetici ve öğretmen görüşleri. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal*, 9(75), 4625-4636. <http://dx.doi.org/10.29228/smryj.72414>
- Uzun, T. (2020). Yapay zeka ve sağlık uygulamaları. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 80-92.
- Uzun, Y. & Arkan, H. (2024). Yapay zeka ile engelli bireylerin sosyal hayata entegrasyonu: Çözümler ve örnekler. *Yeni Türkiye*, 138, 325-333.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2023, Nisan). Yapay zekâ ile eğitim yönetimi alanına yönelik bir sistematik derleme ve alanın yakın geleceğine ilişkin çıkarımlar [Öz]. 16. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresinde sunulan bildiri, Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara. Erişim adresi: <http://eyk16.eyedder.org.tr/>
- Yiğit, S., Berşe, S., & Dirgar, E. (2023). Yapay zekâ destekli dil işleme teknolojisi olan ChatGPT'nin sağlık hizmetlerinde kullanımı. *Eurasian Journal of Health Technology Assessment*, 7(1), 57-65. <https://doi.org/10.52148/ehta.1302000>
- Zeren, Ş. G. & Bulut, E. (2018). Çevrimiçi psikolojik danışmada etik ve standartlar: Bir model önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 63-80.

Extended Abstract

Introduction

The term artificial intelligence was first used at the Dartmouth Conference in 1956, and Artificial Intelligence (AI) research was officially launched (Dilmaç, 2024). The first AI programs were developed between 1960 and 1970 as simple programs and natural language processing programs focused on specific problems (Arslan, 2020). In the mid-1980s, machine learning began to take more place in AI research. In particular, new approaches such as expert systems and artificial neural networks emerged. During this process, AI applications became more widespread in the commercial field (Öztemel, 2012).

Today, AI enables revolutionary developments in health, education, finance, industry and many other areas. It is used especially in education through personalized learning platforms, automatic assessment and exam systems (Arslan, 2020; İşler & Kılıç, 2021). AI has the potential to create significant developments in many areas of our lives. However, the ethical, legal and social impacts of this technology need to be managed carefully. In this area, it is of great importance to develop sustainable and human-centered AI applications. AI has advantages such as fast and accurate analysis, saving time and cost, and minimizing human errors. In addition to ethical and privacy issues, it can also cause bias, create injustice problems, and create abuse (Öztemel, 2020).

Although AI has great potential in the field of psychological counseling, it is not expected to completely replace psychological counselors. Instead, it is thought that a human-assisted approach will make mental health services more accessible and effective by making the best use of the advantages of AI (Zeren & Bulut, 2018). In this context, the views of psychological counselors on AI-based school mental health services were examined in the current study. For this purpose, six questions were prepared by the researchers and asked to the participants. The questions in the questionnaire are presented below:

- What do you know about artificial intelligence in general?
- Do you use artificial intelligence tools? If you use those tools, which ones do you use?
- What do you think about the use of artificial intelligence in school psychological counseling and guidance activities?
- What do you think about the effects of artificial intelligence on students?
- In what areas do you think artificial intelligence can help you in the context of your profession?
- What different features do you think artificial intelligence has in the process of carrying out school psychological counseling activities?

Method

This research was conducted using a phenomenological (phenomenology) design, one of the qualitative

methods. This method allows for an in-depth examination of participants' views on a phenomenon (Yıldırım & Şimşek, 2018). The phenomenon examined in the current study was determined as AI. It was aimed to analyze in-depth the views, attitudes and thoughts of school psychological counselors regarding AI. It was observed that 45 school psychological counselors (25 female, 20 male) participated in the research. The ages of these participants ranged between 25-56 and their professional experience ranged between 1-36 years. The most of participants were graduates. Four participants were pursuing postgraduate education, and six participants had completed postgraduate education. Among the levels of work, the most common was high school, while the least was preschool and other institutions. There were 39 participants who perceived the socioeconomic level as medium and 6 participants who perceived it as high.

In the study, a semi-structured form consisting of six questions was prepared by taking the opinions of all researchers and based on the literature (Canpolat, 2021; Demir-Dülger & Gümüseli, 2023; Küçükçkara et al., 2024; Uyak et al., 2023). The questions in the form were examined by a field expert who has studies in the field of school psychological counseling. The form was finalized in line with the feedback provided. This questionnaire also includes demographic variables (gender, age, professional experience, level of duty, type of school, level of education, and socioeconomic level).

Ethical approval (Decision Date: 22.10.2024; Session No: 17; Decision Number: 01-43) was obtained from the Scientific Research and Publication Ethics Committee of the state university in the province where the research was conducted. Then, the necessary permissions were obtained from the Provincial Directorate of National Education and the data collection process started. Data were collected via Google Forms in an average of 15 minutes. A total of 45 school psychological counselors took part in the research, which included volunteer participants.

Findings

It was determined that the most of school counselors do not use AI tools. In addition, it was found that the psychological counselors who use AI mostly use ChatGPT. The AI tools used are then listed as navigation, Canva, Gemini, smart home technology, Deeply and Gamma. As a result of the thematic analysis conducted on qualitative data in the study, five themes and a total of 24 categories emerged. The views of school psychological counselors on AI and AI-based school psychological counseling and guidance services were determined as themes such as definition, integration, spiritual impact, advantage and limitation. The school psychological counselors' definitions of AI were categorized as imitation of human intelligence, advanced technology and computer software. Accordingly, psychological counselors perceived AI as similar to human intelligence. In addition, there were participants who evaluated AI at the highest level of technology. Finally, participants defined AI from a technical perspective and evaluated it as software-computer technology.

Discussion, Conclusion and Suggestions

Participants presented their views on the integration of AI into school psychological counseling and guidance services. Accordingly, the most of participants indicated that AI had important functions in terms of the use of test and non-test techniques and the creation of guidance materials. In addition, two

participants think that AI is effectively used in career counseling. One participant each stated that AI can be used to identify risks, academic success, empathy skills and evaluate the therapeutic process in the field of school counseling and guidance. The views of psychological counselors on the psychological effects that AI can cause are generally negative. Accordingly, it has been observed that AI can cause negative psychological effects such as social problems, emotional problems, violence/bullying, addiction and unrealistic thinking.

Participants evaluated the advantages of AI in four categories. Accordingly, AI is perceived to have a facilitating role in life and counseling services. In addition, counselors indicated that AI had a supportive role in individuals' decision-making processes. Participants also stated that AI is functional in terms of providing alternative solutions. School psychological counselors mentioned the limitations of AI as well as its advantages. Accordingly, it was noted that there were many participants who thought that AI could never be as functional and useful as a psychological counselor, because participants thought that AI was emotionally and socially deficient. In addition, participants thought that AI was not a reliable tool regarding privacy and confidentiality. Finally, participants worried about AI lacking empathy. They feared it could be a biased tool.